

ნათელა დანგაძე

სირიის კრიზისი - ქურთთა ავტონომიის
წარმოქმნის საკითხი და თურქეთის საგარეო
პოლიტიკის ორიენტირი

2011 წლის გაზაფხულზე სირიაში მიმდინარე დემოკრატიზაციის პროცესის სამოქალაქო ომში გადაზრდის და საერთაშორისო ინტერვენციის შემდეგ, თვალსაჩინოა თურქეთის საგარეო პოლიტიკის აქტიური ჩართულობა ამ პროცესებში. თურქეთის პოლიტიკა ემყარება პრინციპს “წულღოვანი პრობლემა” მეზობელ სახელმწიფოებთან. თურქეთი ამ პროექტში თავის თავს მოიზარებს როგორც წამყვან რეგიონულ ძალას. მას სირიასთან აკავშირებს მჭიდრო სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობები და, რაც მთავარია, სირია წარმოადგენს კარებს, რომელიც გზას უხსნის მას ახლო აღმოსავლეთის რეგიონის ქვეყნებში გასასვლელად - ეგვიპტე, იორდანია და სპარსეთის ყურის სახელმწიფოები (Bayram Balci, March, 2012).

თურქეთის ექს-პრემიერ მინისტრი და ახლანდელი პრეზიდენტი რეჯეფ თაიფ ერდოღანი ცდილობდა ესარგებლა თავისი კარგი ურთიერთობით ბაშარ ალ-ასადთან და კონფლიქტი მოეგვარებინა მშვიდობიანი გზით, რაც მარცხით დამთავრდა. ასაღმა უარი განაცხადა რეფორმებზე, მრავალპარტიული სისტემის შემოღებასა და ოპოზიციასთან რაიმე დათმობაზე. ანკარის ხელისუფლებას სხვა გზა არ ღარჩა, გარდა იმისა, რომ მხარი დაეჭირა ოპოზიციისთვის. ანკარის დახმარებით დაარსებული სირიის ნაციონალური საბჭო (SNC) არის ოპოზიციური ძალა დამასკოს რეჟიმის წინააღმდეგ. იგი წარმოადგენს ოპოზიციის ძირითად ბირთვის და აღიარებულია საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ.

თურქეთმა დაიწყო სამზადისი პოსტ-ასადის ხელისუფლების მოსამზადებლად, ისე რომ ვერ გათვალა ასადის რეჟიმის წინააღმდეგობის ძალა. სირიის კრიზისის ხანგრძლივობა თურქეთისათვის წარმოადგენს დილემას. უპირველეს ყოვლისა, დღის წესრიგში მწვავედ დგას ქურთთა საკითხი.

ქურთების პრობლემას თურქეთში დიდი ხნის ისტორია აქვს. იგი ათათურქის მიერ რესტრუბლიკის დაარსების დროიდან დაიწყო. 1925 და 1937 წლებში ადგილი ჰქონდა ქურთთა დიდ აჯანყებებს. XX საუკუნის 60-იან წლებში იქმნება ქურთული პოლიტიკური პარტიები. აქედან ყველაზე დიდი გავლენა ქურთების მუშათა პარტიამ (PKK) მოიპოვა აბდულა ოჯალანის ხელმძღვანელობით. დაიწყო შეიარაღებული პარტიზანული ბრძოლა ხელისუფლების წინააღმდეგ. განსაკუთრებით გაძლიერდა ეს მოძრაობა 80-იან წლებში (მ. სვანიძე, 2005, გვ. 246). თურქეთის მთავრობა ქურთების პრობლემის გადასაწყვეტად მხოლოდ სამხედრო გზას ირჩევდა და ამ საკითხის პოლიტიკურ მოგვარებაზე უარს აცხადებდა. 1999 წელს აბდულა ოჯალანის დაპატიმრების შემდეგ, თითქოს, ქურთების გამოსვლები შესუსტდა.

1998 წლის 19-20 ოქტომბერს ქ. ადანაში მედიატორების (ირანის საგარეო საქმეთა მინისტრი ქემალ ჰარაზი და ეგვიპტის საგარეო საქმეთა მინისტრი ამრ მოუსა) ხელშეწყობით მოეწყო თურქეთ-სირიის დელეგაციების შეხვედრა და ტერორიზმის წინააღმდეგ საბრძოლველად გაფორმდა ერთობლივი ხელშეკრულება. ადანის ხელშეკრულება, რომელიც მიმართულია ქურთების მუშათა პარტიის (PKK) ტერორისტული ორგანიზაციების წინააღმდეგ, წარმოადგენს ამ ორ ქვეყანას შორის ახალ ათვლის წერტილს პოლიტიკური, ეკონომიკური, უსაფრთხოების, კულტურისა და სხვა ურთიერთობების სფეროში (Adana agreement paves legal path for Turkish intervention in Syria, 9 April, 2012).

სტატიაში შევხებით იმ შეხედულებებსა თუ თვალსაზრისს, რომელთაც შეიძლება დაეფუძნოს თურქულ-ქურთული დიალოგი და კონცენტრაცია გაუუკეთოთ იმ იმპულსებს, რაც შეიძლება მოჰყვეს შედეგად სირიის კონფლიქტს. თურქეთ-სირიისა და ქურთების მუშათა პარტიის (PKK) თანაბარ სიბრტყეზე წარმოდგენისათვის უნდა შევეხოთ დამასკოს რეჟიმსა და დემოკრატიული ერთობის პარტიას (PYD) შორის ურთიერთობას. დემოკრატიული ერთობის პარტია (PYD) წარმოადგენს ქურთების მუშათა პარტიის (PKK) გაგრძელებას სირიაში. როდესაც სირიაში დაიწყო ამბოხება, დამასკოს მთავრობის მიზანს წარმოადგენდა, გამოეყენებინა ეს ალიანსი თურქეთისა და ამასთანავე სირიის ოპოზიციის წინააღმდეგ.

დემოკრატიული ერთობის პარტია (PYD) მხარს უჭერს რა ასადის ხელისუფლებას, ამავე დროს, ამზადებს დანარჩენ ქურთულ პარტიებს საბრძოლველად. ქურთების მუშათა პარტია (PKK) სირიაში ცდილობს, გააძლიეროს მათი პოზიცია და წარმომადგენლობა პოსტ-ასადის სირიაში ქურთების სასარგებლოდ, ვინაიდან დემოკრატიული პარტია ასადის მხარდაჭერის გამო დისკრედიტებულია. აქ ხდება მეტად რაციონალური კალკულაცია ქურთთა სასარგებლოდ თურქეთში. ქურთების მუშათა პარტია (PKK) ცდილობს აიძულოს ანკარა მისცეს თურქეთში მცხოვრებ ქურთებს ახალი უფლებები და კანონმდებლობით გაამაგროს (Bakir Sidki, March, 2012).

ანკარა კარგად ხედავს ამ სტრატეგიას და ცდილობს, ზეგავლენა მოახდინოს სირიის ნაციონალურ საბჭოზე (SNC) და დაარეგულიროს ქურთული კომპონენტი სირიის ოპოზიციასთან. საპასუხოდ ქურთულმა პარტიებმა ბოიკოტი გამოუცხადეს სირიის ნაციონალურ საბჭოს. ისინი ამჯობინებენ დააარსონ თავიანთი ორგანიზაცია და ამგვარად ცდილობენ, სირიის ხელისუფლებისგან მოიპოვონ vis-à-vis საწინააღმდეგო დამოკიდებულება. სირიელი ქურთების მიერ მიღებული წინდახედული პოზიცია გაიზიარეს თურქეთის ქურთებმაც.

სირიის ოპოზიციის მხარდაჭერის გამო თურქეთისთვის ყველაზე ცუდი სცენარი იქნება ასადის რეჟიმის დამარცხება და ბუმერანგის ეფექტით სირიაში შექმნილი ქურთული ავტონომიის აღიარება, საიდანაც მოითხოვენ თურქეთში მცხოვრები ქურთების კულტურული და პოლიტიკური ავტონომიის გარანტიას. გარდა ამისა, სირიის ქურთთა ავტონომიური რეგიონის პერსპექტივა აწუხებს არა მარტო თურქეთს, არამედ სირიის მთელ დანარჩენ ოპოზიციურ ძალებს, რომელთაც შიში აქვთ ქვეყნის დეზინტეგრაციისა ქურთულ, არაბულ, სუნიტურ და ალავიტურ რეგიონებად. სირიის ნაციონალურმა საბჭომ (SNC) მიაღწია,

დაერწმუნებინა სირიის ქურთები, რომ ახალ სირიაში მათი უფლებები და პატივი იქნებოდა დაცული. ისინი აგრძელებენ თავიანთ დამოუკიდებელ გზას და ორ მთავარ ბლოკში არიან თავმოყრილი: ქურთთა ნაციონალური საბჭო (KNC), რომელშიც გაერთიანებულია სხვადასხვა პარტიები და დემოკრატიული ერთობის პარტია (PYD). ეს უკანასკნელი წარმოადგენს სერიოზულ ძალას, იმიტომ, რომ შეიარაღებულია (SNC:National Charter: 4).

ანკარის ხელისუფლებას ძალიან კარგი ურთიერთობა აქვს როგორც სირიის ნაციონალურ საბჭოსთან (SNC), ასევე მუსლიმი ძმების პარტიასთანაც. ბევრ ანალიტიკოსს სჯერა, რომ თურქეთის პრეზიდენტი ერდოღანი, რომელსაც პოლიტიკური ისლამის წარსული აქვს, მიზნად ისახავს დამასკოს ხელისუფლებაში მოიყვანოს მუსლიმი ძმები. თუმცა ერდოღანი 2002 წელს ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ გარდაიქმნა ზომიერი ისლამის წარმომადგენლად (Utku Çakırözer, Erdoğan'ın İsteği Müslüman Kardeşleri Suriye'de İktidara Getirmemiş”, Cumhuriyet, February 29,11, 2012).

2012 წლის ივლისის ბოლოს დამასკოს რეჟიმმა ნება დართო დემოკრატიული ერთობის პარტიის (PYD) სამხედროებს კონტროლი გაეწიათ სირიის ჩრდილო-აღმოსავლეთით ქურთებით დასახლებული მთელი რიგი ქალაქებისათვის (აფრინი, დერექი, ქამიშლი, ქობანე და ამოუდი). ამით ასაღმა თავისი ჭარები დაიცვა, მეტისმეტად გაფანტულიყვნენ ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე. სირიელი აჯანყებულები ადანაშულებენ ქურთებს იმაში, რომ თავის დასაცავად ასადის რეჟიმთან ბინძურ გარიგებას აწარმოებენ. სირიელი აჯანყებულების რამდენიმე ჯგუფი 2013 წელს იბრძოდა Jabhat Al Nusra-ს და al-Qaida-ს სირიელი მოკავშირეების მხარეს, რათა ქურთებისაგან გამოეტაცნათ ქ. ქობანე (Ayn al-Arab) (www.economist.com/.../islamic-state-turkey-and-syria's-kurds, 22 September, 2014).

დემოკრატიული ერთობის პარტიასა (PYD) და ქურთულ ნაციონალურ საბჭოს (KNC) შორის გაფორმდა ხელშეკრულება თანამშრომლობის შესახებ და 2012 წლის 12 ივლისს შეიქმნა ქურთთა უმაღლესი კომიტეტი (Kurdish Supreme Committee - KNC), როგორც სამთავრობო წარმონაქმნი, ქურთთა მიერ კონტროლირებად ტერიტორიაზე. ქურთთა უმაღლესი კომიტეტის ადმინისტრაციით შეიქმნა სახალხო დამცველთა გაერთიანება (Popular Protection Unites - YPG). ქურთებით დასახლებული რეგიონის კონტროლის მიზნით. 19 ივლისს სახალხო დამცველთა გაერთიანებამ მიიტაცა ქ. ქობანე (Ayn al-Arab), ხოლო მეორე დღეს მიიტაცეს ამუდე და ეფინი. 24 ივლისს ქურთული ქალაქები დერიკა შემკო (Al-Malikiyah), სერე კანიე (Ra's al-'Ayn), დირბესი (Al- Darbsiyah) და გირკე ლეგე (Al-Ma'bada), აგრეთვე გადავიდა სახალხო დამცველთა გაერთიანების დაქვემდებარებაში. მთავარი ქურთული ქალაქები, რომლებიც რჩებოდა ასადის რეჟიმის ხელისუფლების კონტროლქვეშ, იყო ჰასაკა და ქამიშლი.

ცნობილია, რომ ჩრდილო-აღმოსავლეთ სირიაში არსებობს ნავთობის მდიდარი რეზერვუარი. ბოლო წლის მანძილზე ევროკავშირის დამკვირვებლები აცხადებენ, რომ აჯანყებულ არაბებს შეუძლიათ გაყიდონ ნავთობი. ახლა ეს შეუძლებელია, რადგან რეზერვუარები მათ კონტროლს არ ექვემდებარება. Jabhat Al Nusra-ს და al-Qaida-ს მოკავშირე IS მებრძოლები ცდილობენ.

ქურთებს გამოსტაცონ ეს ტერიტორია და თავიანთ კონტროლს დაუქვემდებარონ (www.economist.com/.../islamic-state-turkey-and-syria's-kurds, 22 September, 2014). როგორც ამბობენ, ისტორია მეორდება. ამიტომ თურქეთი ცდილობს, თავის საზღვართან არ დაუშვას, შეიქმნას მეორე ქურთული ავტონომია KRG სირიაში.

2014 წლის 23 იანვარს სირიელმა ქურთებმა გამოაცხადეს სირიის ქურთისტანის ავტონომია - ჯაზირას, ქობანეს და ეფრინის რეგიონის ჩათვლით. სირიის ქურთისტანს უწოდებენ, აგრეთვე, "როჯავას". ავტონომიის გამოცხადებით, თითქოს სირიელმა ქურთებმა თურქეთი და ამერიკის შეერთებული შტატები გამოიწვიეს. მათ გამოიყენეს დრო საამისოდ, რადგან რეგიონში საშინელი უწყესრიგობაა. ეს მოხდა მას შემდეგ, რაც ენევეაში II კონფერენციაზე ქურთებს არ ჰქონდათ უფლება, ჰყოლოდათ წარმომადგენელი. ამ ავტონომიის გამოცხადებამ ცხადყო მსოფლიოს ძლიერთა სისუსტე და უნაყოფობა სირიის მზარდი კონფლიქტის მოგვარებაში (Namo Abdulla, 23 Jan. 2014). როჯავას ხელისუფლება ფიქრობს, რომ ისარგებლებს სირიელი ქურთების მხარდაჭერით. დეკლარაციაზე ხელმოწერა განახორციელა 50 პარტიის წარმომადგენელმა. ახალი ადმინისტრაცია იმოქმედებს მხოლოდ 3 რაიონში ქამიშლის, აფრინისა და ქობანის ჩათვლით, სადაც ქურთები უმრავლესობას წარმოადგენენ. თუმცა იქ ცხოვრობენ არაბები და ასირიელებიც. რაღაცით ის ჰგავს ქურთისტანის რეგიონულ მთავრობას (KRG) ერაყში. სირიელი ქურთები აცხადებენ ფედერალურ მოწყობას სირიის ფარგლებში.

სირიის კრიზისით შეწუხებულია არა მარტო აშშ და თურქეთი, არამედ რეგიონში მოთამაშე სხვა პოლიტიკური ძალებიც, როგორცაა ირანი, რუსეთი და ერაყი. თურქეთს თითოეულ ამ ქვეყანასთან თავისი ინტერესები აქვს. მისთვის მეტად მნიშვნელოვანია ირანთან ურთიერთობის დაბალანსება, იმიტომ რომ იგი დამოკიდებულია ირანის გაზისა და ნავთობის რეზერვუარებზე. ირანსაც არ აწყობს ერთბაშად ურთიერთობის გაფუჭება თურქეთთან, იმიტომ რომ ინტერნაციონალური არენიდან სანქციებით არის სულშეხუთული. გარდა ამისა, ირანშიც არის ქურთი მოსახლეობა, რაც წარმოადგენს მათი ინტერესების თანხვედრის სფეროს და უბიძგებს თანამშრომლობისაკენ. ასე რომ, მიუხედავად სხვადასხვა ხედვისა სირიის მიმართ, ქურთთა ავტონომიის საკითხი აერთიანებს ირანისა და თურქეთის მთავრობებს (Bakır Sıdkı, "The Kurds and the Syrian Revolution", Heinrich Böll Stiftung, 3 March, 2012).

რუსეთს თავისი ეკონომიკური და სტრატეგიული ინტერესები აქვს სირიაში, ამიტომ იგი დიდ პოლიტიკურ და სამხედრო დახმარებას უწევს ასადის რეჟიმს. გარდა ამისა, ამერიკის შეერთებული შტატების შემდეგ წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე დიდ ძალას მსოფლიოში. შეუშლის თუ არა ეს ინტერესები რუსეთს ხელს თურქეთთან ბილატერალური ურთიერთობების შენარჩუნებაში? რა თქმა უნდა, არა, იმიტომ, რომ მათ აქვთ საერთო ნაციონალური და ეკონომიკური ინტერესები. თურქული ფირმები მეტად აქტიურად მოღვაწეობენ რუსეთში. უბირველეს ყოვლისა, ამ ქვეყნებს ერთმანეთთან აკავშირებს ბუნებრივი გაზის სფერო. თურქეთის ბაზარი ისევე ჭირდება რუსეთს, როგორც ირანს. თურქეთი არ ზოგავს დროსა და ენერჯიას შეინარჩუნოს რუსეთთან კარგი ურთიერთობა. ერდოღანი ჯერ კიდევ 2012 წლის ივლისში ეწვია მოსკოვს. მისი

მიზანი იყო დაერწმუნებინა რუსეთი, შეეხედა საკითხისთვის ახლებურად და ეფექტურად ახალ სირიაზე ასადის გარეშე (Haber Rus: 2012, July 19).

ანკარასთან ურთიერთობა ერაყისთვის სახიფათოა სირიის კრიზისის ფონზე. თურქეთი აწარმოებს მოლაპარაკებებს როგორც ბაღდადთან, ასევე ერბილთან, ქურთული ავტონომიური რეგიონის ცენტრთან. ბაღდადი ადანაშაულებს ანკარის ხელისუფლებას სირიელი სუნიტების მხარდაჭერისთვის, რომლებსაც პრივილეგირებული მდგომარეობა აქვთ, სირიის ნაციონალურ საბჭოში (SNC) და სადაც, აგრეთვე, მყარი პოზიციები აქვთ “მუსლიმ ძმებსაც”. სირიის კრიზისში კრისტალიზდება, აგრეთვე, შიიტებისა და სუნიტების შეუთავსებლობა, რაც კიდევ უფრო აფუჭებს ურთიერთობას ანკარასა და ბაღდადს შორის და ამავე დროს აახლოებს თურქეთის კავშირებს ერბილთან, იმის გათვალისწინებით, რომ სირიის ქურთთა ავტონომიის აღიარების შანსი არსებობს. იგი ცდილობს, მიიღოს გარანტია ერბილის მხრივ, როგორც საიდუმლო მედიატორისა, მას და სირიის ქურთებს შორის. სანაცვლოდ, ერბილს თურქეთთან აქვს პირდაპირი ეკონომიკური და პოლიტიკური კავშირები, რაც საშუალებას აძლევს “დაიგრძელოს ხელი” ბაღდადთან. ერბილთან ურთიერთობას ანკარისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს. თურქეთს უშუალო საზღვარი აქვს ნავთობით მდიდარ ერაყის ქურთისტანის ავტონომიურ რეპუბლიკასთან KRG, რაც საშუალებას აძლევს თურქეთს, იყოს ნავთობის სიდიდით მეორე ექსპორტიორი ქვეყანა (Namo Abdulla, “The Rise of Syria’s Kurds”, 23 Jan. 2014).

ბარადოქსულია, რომ ერბილთან ასეთი თანაბარი ურთიერთობით ანკარა ზრდის ერაყის ქურთთა ამ ავტონომიური “კვაზი” სახელმწიფოს მნიშვნელობას, რაც არ შეესაბამება მის ინტერესებს. გარდაუვალია, რომ სირიის კონფლიქტი თურქეთს უზიდავს ახალი ქურთული დილემისაკენ. ქვეყანა, რომელსაც წნეხის ქვეშ ჰყავს საკუთარი ქურთი მოსახლეობა, ყოველგვარი პოლიტიკური პრაგმატიზმის გარეშე ამყარებს თანაბარ და სოლიდურ ურთიერთობებს ერაყის ქურთებთან, ეკონომიკური მოგების მიზნით.

თურქეთი ცდილობს დიდი დანაკარგის გარეშე დააღწიოს თავი ამ რთულ სიტუაციას. სირიის კრიზისის გაგრძელება და ქურთთა საკითხის სიმძაფრე დიდ ზეგავლენას ახდენს მის ეკონომიკაზე და საფრთხეს უქმნის მის რეგიონულ პოლიტიკასა და ლიდერობას. თურქეთის მცდელობა ფოკუსირებულია, აიცილოს სირიის დაყოფა. იმდენად, რამდენადაც რთულია იწინასწარმეტყველო როგორ დასრულდება კრიზისი და უცნობია სირიის მომავალი, თურქეთისათვის რთულია, გავლენა მოახდინოს ამ პროცესზე. ამასთანავე, ვფიქრობთ, თურქეთი არ ფლობს საკმარის ბერკეტს, ამ რეგიონში დაიცვას მისი ინტერესები პოსტ-ასადის სირიაში.

სირიის ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლაში 2014 წლის გაზაფხულზე ჩაება ე.წ. “ისლამის სახელმწიფოს” (ერაყისა და შამის სახალიფო ISIS) არმია. ისლამის სახელმწიფოს შექმნა უკავშირდება აშშ-სა და სპარსეთის ყურის სახელმწიფოების - საუდის არაბეთი, კატარი, კუვეიტი ინტერესებს. გარდა ამ ქვეყნებისა, ხშირად ასახელებენ მათ გვერდით იორდანისა, ისრაელსა და თურქეთს. ისინი იბრძვიან ტერორის წინააღმდეგ მახლობელ აღმოსავლეთში. ცნობილია, რომ ექსტრემისტური al-Qaeda-ს ჯგუფები, რომლებიც ემუქრებიან ერაყისა და სირიის სახელმწიფოს არსებობას, შეიქმნა და მომზადდა წლების წინათ ამერიკისა

და მისი სპარსეთის ყურის მოკავშირეთა ძალისხმევით (ISIS “Made in USA”, Iraq, “Geopolitical Arsonists” Seek to Burn Region, 18 June, 2014.).

2014 წლის 29 ივნისს ISIS-მა შეიცვალა სახელწოდება და დაირქვა ისლამის სახელმწიფო IS და სახალიფოს კონტროლქვეშ გამოაცხადა მისი ტერიტორია, ხოლო ხალიფად გამოაცხადა აბუ ბაქრ ალ-ბადდადი. ანალიტიკოსები მიიჩნევენ, ISIS არის NATO-ს სადაზვერვო სამსახურების შექმნილი (თურქეთის ჩათვლით). მან დიდ ძალას მიაღწია და ეწევა ომის ექსპანსიას სირიაში. სირიასა და ერაყში დიდი ტერიტორიის მიტაცების შემდეგ, ისლამის სახელმწიფომ გამოიყენა ხელსაყრელი სიტუაცია და დაუქვემდებარა თავის კონტროლს გლობალური ჯიჰადისტური მოძრაობა. სირიის ადამიანის უფლებათა დაცვის დამკვირვებლებმა განაცხადეს, რომ ისლამის სახელმწიფომ მხოლოდ 2014 წლის ივლისში 6 300-ზე მეტი მეომარი გაიწვია ჯარში და ბევრი მათგანი არის სირიის თავისუფალი არმიიდან FSA (ISIS, Turkey and, the Propaganda of Intervention, The Errogance of Empire, By Eric Draister, 10-11 October, 2014).

2014 წლის აგვისტოში ისლამის სახელმწიფომ მიიტაცა ნავთობის რეზერვუარით მდიდარი ქურთების მიერ კონტროლირებადი ტერიტორია ჩრდილოეთ ერაყში და გაანადგურა დიდი რაოდენობით იეზიდი ქურთები. საპასუხოდ ამერიკამ მოაწყო საჰაერო შეტევა ისლამისტებზე და გააგზავნა ჰუმანიტარული მისია იეზიდი ქურთების დასახმარებლად (Islamic State, Turkey and Syria’s Kurds, 22 Sept. 2014).

2014 წლის სექტემბრის შუა რიცხვებში ისლამის სახელმწიფომ დაიწყო შეტევა ქურთებით დასახლებულ ქ. ქობანეზე (აინ ალ-არაბ), რომელიც თურქეთ-სირიის საზღვარზე მდებარეობს. ისლამის სახელმწიფო მიიჩნევს, რომ ამ ქალაქს აქვს სტრატეგიული ადგილმდებარეობა, რადგან ახლოს არის სახალიფოს ტერიტორიასთან (Islamic State, Turkey and Syria’s Kurds, 22 Sept. 2014).

ამერიკა დაჟინებით მოითხოვს თურქეთისაგან შეუერთდეს IS წინააღმდეგ საბრძოლველად. პრეზიდენტ ერდოღანის მრჩეველმა კერძო საუბარში განაცხადა, რომ ეს “არ განიხილება”. ცხადია, თურქეთს ხელს არ აძლევს პროვოკაცია გაუკეთოს IS და საბრძოლო მოქმედებებმა თურქეთის ტერიტორიაზე გადაინაცვლოს (www.economist.com/.../islamic-state-turkey-and-syria's-kurds, 22 September, 2014).

თურქეთი ნებას არ აძლევს ქურთ მებრძოლებს, რომლებიც წარმოადგენენ ქურთების მუშათა პარტიას (PKK), გადაკვეთონ საზღვარი სირიელი ქურთების დასახმარებლად. თურქეთის ტერიტორიაზე სირიის საზღვართან ახლოს არის კარვების ქალაქი, სადაც თავმოყრილია დაახლ. 1,5 მილ. სირიელი ლტოლვილი. PKK-ს ლიდერი ჯემილ ბაიკი აცხადებს, რომ თურქეთი დახმარებას უწევს ისლამის სახელმწიფოს მებრძოლებს სირიელი ქურთების წინააღმდეგ საბრძოლველად. ოფიციალური თურქეთი უარყოფს ამ ბრალდებას. თურქეთის პრეზიდენტი რეჯეფ თაიფ ერდოღანი აცხადებს, რომ ამ შემთხვევაში ადგილი ექნება მხოლოდ “დიპლომატიურ ვაჭრობას”. სირიის საზღვართან უნდა აიკრძალოს საჰაერო ფრენა და შეიქმნას ბუფერული ზონა (Islamic State, Turkey and Syria’s Kurds, 22 Sept. 2014).

თურქეთი არ დგამს კონკრეტულ ნაბიჯს სირიასთან ჰუმანიტარული კორიდორის გასახსნელად. თურქეთის ოფიციალურმა იცის, რომ ეს მოითხოვს შეთანხმებას სამხედრო ძალასთან, რომელსაც შეეძლება წინააღმდეგობა გაუწიოს შეიარაღებულ სირიელებს. თურქეთს არ სურს სირიის პირისპირ კონფლიქტში მარტო დარჩეს, როცა სხვა ქვეყნებიც არ აპირებენ მასში ჩართვას, მიუხედავად საულის არაბეთისა და კატარის მოწოდებისა (“SNC:National Charter: The Kurdish Issue in Syria“, Carnegie Endowment for International Peace, 13 April, 2012) .

გაზეთმა “გარდიანმა” გამოაქვეყნა ძალიან საინტერესო სტატია სადაც ასეთი პარალელია გავლებული მოვლენებს შორის და დასვა შეკითხვა: “რატომ ჩქარობს აშშ დაიცვას ერაყელი ქურთები - როდესაც ისლამის სახელმწიფოს ჯარებმა დაიწყეს წინსვლა ერბილისკენ და შეუდგნენ გენოციდურ ქმედებებს ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელ იეზიდ ქურთებზე - მაგრამ გააკეთა თუ არა რაიმე სირიელი ქურთების დასაცავად ქობანეში, როდესაც მათ იგივე საფრთხე დაემუქრათ?” (ISIS, Turkey and, the Propaganda of Intervention, The Errogrance of Empire, By Eric Draister, 11 October, 2014).

რა არის საპირწონე ძალა აშშ-თვის, როცა არჩევანია გასაკეთებელი ამ ორ საკითხს შორის: ერაყის ქურთისტანსა და სირიელ ქურთებს შორის.

რამდენად გამოიყენებს თურქეთი ისლამური სახელმწიფოს მზარდ ძალას, როგორც ბერკეტს თავისი “ქურთული პრობლემის” და რეგიონული კონკურენტის ირანის დასაბალანსებლად.

რატომ აქვს თურქეთს რეზერვში დატოვებული უფლება, გამოიყენოს სამხედრო ძალა ქურთების მუშათა პარტიის (PKK) წინააღმდეგ, როგორც “ტერორისტებისა”, მაშინ როდესაც უარს აცხადებს სირიელი ქურთების სამხედრო ძალით დაცვაზე IS ტერორისტებისაგან.

ნამდვილად სჯერა თურქეთს, რომ ეფექტური იქნება რეჟიმის შეცვლა სირიაში IS უფლებამოსილებით, და რამდენად უსაფრთხო იქნება ეს თურქეთისა და მისი მოქალაქეებისთვის.

დამოწმებული ლიტერატურა

- მ. სვანიძე, 2005** - თურქეთის ისტორია (1923-2000), ტ. III, თბ., 2005. <http://www.ib.boell.org/.../bayram/-balci-persp>.
Does the Syrian Crisis Imply the End of the Turkish Dream in the Middle East, Bayram Balci, Heinrich Böll Stiftung, 3 March 2012. <http://www.ib.boell.org/.../bakir-sıdkı- the-kurds- and -the- syrian –revolution>, Bakur Sıdkı “The Kurds and the Syrian Revolution”, Heinrich Böll Stiftung, 3 March 2012. FerihaPerekli, “AK Party Model for Islamists” Insight Turkey, July 2012, <http://www.insightturkey.com/ak-party-model-for-islamists/articles/187>. İpek Yezdani, “Muslim Brotherhood debates Turkey model”, Hurriyet Daily News, 14/09/2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438n=muslim-brotherhood-debates-turkey-model-2011-09-14>.
www.globalresearch.ca/isis-made-in-usa-iraq-geopolitical-arsonists-seek-to-burn-region-/5387475/. ISIS “Made in USA”. Iraq “Geopolitical Arsonists” Seek to Burn Region, 18 June, 2014.
OytunOrhan, Syria’s PKK Game, Weekly Zaman, 28 July, 2012.

“Rusya’ya Esedsiz Yönetim Yönerdik, Dükünecekler” Haber Rus, July 19, 2012, [URL:http://haberrus.com/politics2012/07/19/rusyaya-esedsiz-yonetim-onerdik-dusunecekler.html](http://haberrus.com/politics2012/07/19/rusyaya-esedsiz-yonetim-onerdik-dusunecekler.html).

“SNC:National Charter: The Kurdish Issue in Syria “,Carnegie Endowment for International Peace,13 April, 2012.[URL:http://carnegie-mec.org/publications/?fa=48436](http://carnegie-mec.org/publications/?fa=48436).

Utku Cakırözer, “Edoğan’ın İsteği Müslüman Kardeşleri Suriye’de İktidara Getirmekmiş”, Cumhuriyet, February 29, 2012, <http://t24.com.tr/haberler/erdoganin-istegi-musulman-kardesleri-suriyede-iktidara-getirmekmis/198170>.

www.aljazeera.com. Namo Abdulla, “The Rise of Syria’s Kurds”, 23 Jan. 2014.

www.economist.com/.../islamic-state-turkey-and-syria's-kurds, 22 September, 2014.

www.todayszaman.com. Adana agreement paves legal path for Turkish intervention in Syria, 9 April, 2012.

www.google.ge. ISIS, Turkey and, the Propaganda of Intervention, The Errogance of Empire, By Eric Draister, 10-11October, 2014.

NATELA DANGADZE

SYRIAN CRISIS – THE QUESTION OF AN AUTONOMOUS KURDISH REGION AND THE VIEWPOINT OF TURKISH FOREIGN POLICY

The fact, that the issue of Syria crisis is very painful for the Turkish foreign policy, was demonstrated within the context the creation of an autonomous Kurdish region in Syria in the early 21st century.

The Turkish government ruled by the Justice and Development Party (known as the AKP) has once again demonstrated its opposition to any project of Kurdish self-determination that would challenge its political interests.

The spectrum of the emergence of a Kurdish autonomous region at its border should impel Turkey to finally take up its own Kurdish problem with courage and will-power. However, the task is not easy. The public is no more prepared for it than the political elite. It is dismaying to see the Turkish government accords priority to recourse to force rather than engaging in dialogue. The Turkish President bears a personal responsibility in this cul-de-sac. While public debate exhausts the possibility of agreement and national consensus on the question of abortion, which was never a real issue in Turkey, the government fails to initiate a real dialogue with the kurds and rethink post-modern Turkey, all the imagining itself a regional leader of international stature.